

GESTRIKE

Resonans

Nr 1 – 2008 Medlemsblad för Gästriklands Spelmansförbund

Ett läckert foto från en kryckeståt på "Tomtas" i Mom, Ovansjö 1926. Två klarinetter och två fioler. Men vilka är det ? Vet någon ?

Ordförandens ruta

GSF satsar stort på INSPIRATION och KURSER på Västerbergs Folkhögskola i Storvik helgen 8-9 mars. Det var länge sedan GSF hade kurs och aktiviteter för alla (undantaget sommarens spelträffar...). Genom att varva eget spelande med lyssnande och lärande på det sättet så hoppas vi att det blir en givande och inspirerande helg med en hel del nya låtar och kunskaper, insikter med i bagaget hem. Många lärarkrafter kommer att vara inblandade med små men naggande goda insatser. Skolan hakar på med att göra en offentlig föreläsning, där alltså allmänheten också är välkommen, med Sveriges första folkmusikprofessor Sven Ahläck på söndag kl 13. Det blir en bra avslutning på en späckad helg.

Vi räknar med att alla aktiva gästrikospelmän anmäler sig och kommer. Sova kvar är kul för man spelar ju mest hela tiden, men det går givetvis att bara komma dagtid mot en lägre deltagaravgift.

Studieförbundet BILDA är medarrangörer och betalar en del av lärararvodena. Helgen kommer att vara till självkostnadspris gällande mat och övernattnings. Några av kurserna kommer endast att bli av om det är tillräckligt med deltagare. Bindande anmälan i förväg är obligatorisk för alla. Vi måste ha koll på kostnaderna. GSF har ingen fet plånbok. Vi har bara en härlig spelhelg att erbjuda.

Kolla på separat inbjudan i detta utskick. Anmäl er bums ! Betala på plats den 8/3 till Bertil Månsson.

Välkomna

Eder Michael

Ny hemsidesadress är på G. Eget domännamn och mer utrymme. Det har blivit billigare...

KOLLA PÅ NYA HEMSIDOR !!!! tecknet ~ görs :håll ner AltGr-tangenten samtidigt

Gästriklands Spelmansförbund hemsida: web.telia.com/~u83814408 spara som GSF

Gästrike Låtverkstad <http://web.telia.com/~u83814773> Spara som Gästrik Låtverkstad

GSFs PG 542598-8 VUXENMEDLEM: 180 KR, UNGDOM UPP TILL 20 ÅR: 100 KR. UNGDOMSFOND PG 249888-9 VÄLKOMNAR BIDRAG !

ORDFÖRANDE:

Michael Müller Hjortstigen 8 80642 Gävle 026-519450 michael.muller@glocalnet.net

KASSÖR:

Bertil Månsson Lindesnäs v.11 C 80628 Gävle 026-197880 berman@telia.com

SEKRETERARE:

Bertil Ridal Skolgatan 39 80645 Gävle 026-182987 bertil.ridal@home.se

LEDAMÖTER:

Sture Johansson Koppartjärns v.9 81290 Storvik 0290-31067 sturehelena@hos.sandnet.se

Kristina Selinder Brunngatan 51C 80252 Gävle 026-108970 kristinaselinder@hotmail.com

Anders Lindborg Lingbokroken 10 81022 Årsunda 026-292102 lassasanders@hotmail.com

Lena Brunk Jonassas, Krattev 3, 81396 Torsåker 0290-45105 sten.brunk@telia.com

lena.brunk@hofors.se

SUPPLEANTER:

Helena Johansson Koppartjärns v.9 81290 Storvik 0290-31067 sturehelena@hos.sandnet.se

Tony Wrethling Fallasgatan 5, 81135 Sandviken 026-272039 tony.wrethling@hos.sandnet.se

MEDLEMSMatrikel / KONTAKT SSR

Pär Bäcklin Älgstigen 17 I 81141 Sandviken 026-259655 par.backlin@lg.se

Gestrike-RESONANS Gästriklands Spelmansförbunds medlemstidning

Ansvarig utgivare är GSFs ordförande Michael Müller

Anna Hed bas

TIDNINGSREDAKTION:

Vendela Ekeberg flöjt

Michael Müller se ovan

är GUFare på foto

Anders Lindborg se ovan

Mikael Nykäsenoja Yttermyrav 5 81293 Kungsgården 0290-37614 mikael.nykasenoja@hos.sandnet.se

Kalendarium vintern 08 för Gästrikland.

Januari

26/1 lörd kl 13 -23 : Spelmansstämma med dansinstruktion på Musikhuset/Sjömanskyrkan i Gävle. Stämman inleds med allspel och uppspel vid kafescenen.

Kl. 17 – 18 är det dansinstruktion (polska) med dansforskaren mm Benno Eriksson.
Fri entre. Välkomna till trevlig eftermiddag och kväll !!

Februari

xx/2 kl 17-ca 19 Jansasgården Västanbyn, Sandviken. Tallhedssångarna sjunger med varandra och dig om du kommer. Ta med fika.

4 feb Mån kl 19.30 Konserthuset: Baskery 3 syskon Bondesson med countryenergi o skönsång! Arr: Gävle Folkmusikförening och Gävle Konserthus. Entre 140:- (20:- rabatt för medlemmar)

6 feb Ons kl 19 Drömfabriken, Sandviken: Baskery... se ovan. Dock bara 100 kr.

24 feb sön kl 16.00 Konserthuset: Bach på svenska Lisa Rydberg & Gunnar Idenstam fiol resp orgel. Höjdare !

Mars

2/3 sö kl 16.00 Konserthuset Yaneka Flöjtisten Göran Månsson, slagverkaren Petter Berndalen med en japansk duo på sang och gitarr

5/3 ons kl 19.30 Konserthuset Ale Möller, Aly Bain & Bruce Molsky, skottland, New York och Sverige

6/3 to kl 19.30 The Russian Army, rysk folklöre i toppklass.

12/3 ons kl 19 Drömfabriken, Sandviken: G2, ungt fräscht bluegrassgäng, Europeiska mästare ! Entré 100 inkl fika.

13/3 to kl 19.30 Konserthuset: G2, ungt fräscht bluegrassgäng, Europeiska mästare !
Arr: Gävle Folkmusikförening och Gävle Konserthus. Entre 140:- (20:- rabatt för medlemmar)

8/3 GSF Årsmöte på Västerbergs FHS kl 18.00.

8-9/3 lö kl 10-sön kl 14 ca. GSF Kurs- och inspirationshelg på Västerbergs Folkhögskola
Se vidare info lösblad. Info Michael 070-6479180 dagtid

April

16/4 ons kl 18 Konserthuset Dragspelscafé med bl a Lelo Nika dragspel och Thuva Härdelin fiol. Mycket hörvärt.

23/4 ons kl 19.00 Silvanum: ORUST. Göran Premberg, berättare och spelman tillsammans med durspelare och mandola spelar västkustlåtar med personlighet.

Arr: Gävle Folkmusikförening, Kultur o fritid Gävle. Entré 100 kr, medlem 1 betalar 2 in.

24/4 to kl 19 Hofors Folkets hus: ORUST Göran Premberg, berättare och spelman tillsammans med durspelare och mandola spelar västkustlåtar med personlighet.

Maj: int nå - skrapa båten , kratta gräsmattan, spela

Till sommaren ligger FoDiS måndag 30 juni. Bingsjöstämman är onsdag 2 juli. Delsbostämman är söndag 6 juli dvs **efter** Bingsjö. Vart åttonde år ca blir spelmanvärlden snurrig. Då passar Svabenfesten på att fylla 10 år ! Det blir lite extra...vänta bara.

Showtips....

Angående GSF inspirerande kurshelg på Västerberg och en av gästerna Arne Blomberg: Så här svarar Arne Blomberg på en efterlysning på Internet om hur man spelar "fourstring":
"Jag gick i lära hos Herbert Jernberg under 50- och 60-talen. Han skruvade loss froschen, höll stocken under fiolen och taglet på alla fyra strängarna. Jag tror han demonstrerade med någon psalm - kanske Vår gud är oss..."

Ett annat konststycke var att stoppa ner froschen mellan G- och D-strängarna och trä upp den mellan A- och E-strängarna samt spela dubbelgrepp på G+A och D+E. Jag minns inte vad han spelade..."

Arne har egen hemsida för den som vill kolla lite:

<http://web.telia.com/~u13702297/private/Index.htm>

Dessutom kommer ni att kunna lyssna på honom, träffa och spela med honom på Västerberg. Bara ni kommer.

GUF står uppgradade vid deras första offentliga konsert i Hudiksvall före jul. Två gästrikebor syns tydligt. Vilka ?

Foto: Michael Müller

Gästrikeseminarium nr 4 om VALS

Valsseminarium

Söndagen den 20 januari 2008 hade GSF inbjudit till fortsatta diskussioner om vad Gästrikländsk tradition skulle kunna vara. Vi var 7 st i Fdl Rillens lokaler på Røjningen i Gävle där vi tittade närmare på dansen vals och om den kanske är speciell i vår lilla del av världen.

Att valsa

Enligt dansforskare så började ordet vals att användas på en dans mot slutet av 1700-talet. Ordet betyder snurra (runt sin egen axel). Jmf ordet vält (redskapet) eller en vals som valsar ex järn eller jord.

Att valsa kom att betyda snurra i större delen av Europa. Steget man använde fanns givetvis tidigare i danser som "ländler" och "dreher" i de tysktalande delarna av Europa. Ländler betyder lantlig och dreher betyder snurra. Man dansade med steg som redan användes, men det nya med valsen var att man tog så tätt samman att benen gick "omlott" alltså in mellan varandra. Troligen högst omoraliskt till att börja med, som så många nya danser alltid varit. Därtill ledde den täta omdansningen och snurrandet till att man ganska naturligt börjar röra sig i en riktning...tätt sammanslingrade. Man valsade runt väggarna och följaktligen fick dansen till att börja med ex i Skåne namnet "väggadansen" (till skillnad mot annan dans).

Det finns en tidig beskrivning (1785) av den vals man dansade. Dansparet såg ut som om de rullade runt sammanslingrade tillsammans nerför en slänt ! För den som är mer intresserad av valsens uppkomst och ankomst till Sverige rekommenderas "Dans i Lustgården" av Henry Sjöberg och/eller hans tre studiecirkelskompendier Folklig Dans 1-3 utgivna av Brevskolan. Där menar Sjöberg att valsen medförde den största förändringen i sätt att dansa på flera hundra år. Från att ha varit mer eller mindre låst till ett ställe på dansgolvet fick man nu möjlighet att förflytta sig runt i rummet parvis och det var den täta fattningen som gjorde förflyttningen möjlig. Bland de högre stånden undervisades vals redan 1785 och dansmästarna i huvudstaden satte en ära i att komponera danser med en valstur i. Bland vanligt folk spred sig dansen kring sekelskiftet 1800 och under de första årtiondena in på det nya seklet.

För Gästriklands del kan vi konstatera att inga valser förekommer i Tolvforsnotboken från 1783. I Yttermyranotboken som möjligen kan dateras kring 1800 förekommer valsrytmen men i 6/8-dels takt. I Årsundafödde organisten i Delsbo, Söderbloms notböcker finns 3 valser nertecknade i slutet av boken. Söderblom levde 1803-1854. Valserna i Söderbloms notbok inleds som Wienervalser men övergår snabbt till rena åttondelsvalser.

Springvals

De äldsta dansformerna av vals i folklig tradition i mannaminne har den täta fattningen och att man "springer" eller "trippa" på alla tre taktdelarna. Dansen och meloditypen, med mest jämna åttondelar, kallas också ofta "springvals". Gustav Jernberg spelade dessa valser med tempot ca 61. I Sv L anges att Järbospelmanen Lönnberg spelade denna valstyp i tempon mellan 54-72. Ställ en metronom på 60 och räkna 1 (2, 3) på varje taktangivelse från metronomen. Då kommer ni att konstatera att det går undan ! Vid den högsta hastigheten runt 70 så blir det nästan löjligt att försöka dansa/springa på alla taktdelarna. Då gör man som Joel Rådberg sa: " *Man kan inte spela ifrån dansarna för dom bara klev på ettorna*". Dvs man tog ett steg i takten, på första taktdelen. Danstermen är dock tvåstegsvals för att det tar två steg att komma runt ett varv.

Melodimässigt finns det ganska många av dessa äldre åttondelsvalser bevarade. De innehåller mest jämna åttondelar och nästan inga punkteringar. Däremot finns det få eller inga folkliga melodier som renodlat bara har långa toner med eller utan punkteringar, så som ex Straussvalserna (se nedan). Melodimässigt är det absolut vanligaste en blandning av långa och korta och punkterade noter. Ofta kan ena repriserna vara åttondelsbetonad och den andra mer svepande med fler långa toner. Benno Eriksson berättade att han i Hedesunda hittat en vals som dansades i två turer där man dansade omväxlande springvals och nyare mer svepande vals beroende på hur musiken var.

Jag skriver ovan att den äldsta valsen i mannaminne är springvalsen. Men mannaminnet sträcker såg inte bort mot 1800-talets början. I Sjöbergs bok "Dans i Lustgården" skriver han med bestämdhet att valsen dansmässigt i början av 1800-talet var långsam och att formerna var trestegsvals (som Wienervals) och stigvals (stegvals/"bakmes"). Längre in på 1800-talets

mitt och kanske mot slutet ökades hastigheten på musiken och man började dansa valsen som "springvals" dvs jämnare på alla taktdelar och snabbare (dit sträcker sig mannaminnet). Kanske den nya modedansen Mazurka (som kom vid mitten av 1800-talet) påverkade så att hastigheten ökade. Sjöberg skriver att denna snabbare springvals utförs i stort sett som hambopolkett = mazurka. K P Leffler skriver 1899 i Folkmusik från N Sörmland att "*gammalvalsens rytm står hambopolketten nära, i det att alla tre taktdelarna äro lätt markerade*".

Valsa åt alla håll

Valsen har dansats åt alla håll. Framåt, bakåt, motsols, medsols, runt på dansbanan och mer stillastående. Man har dansat med helt andra steg ex stegvals som är likadana steg som polskedansen bakmes i västra Sverige.

Eftersom det är en väldigt populär dans så har den givetvis en väldig massa olika namn, ofta beskrivande: springvals, lårvals, kortstegsval, tvåstegsvals. Namnen kan ange om det är nyvals eller gammelvals. Det är helt enkelt folks namn på vad de gör ! Det är danstermer till skillnad från ex åttondelsvals som är en musikterm.

Vår idag "vanliga" vals är en 3-stegsvals som en sageskvinna född i slutet av 1800-talet kallade nyvals. Den kom på 1900-talet. Hennes föräldrar samt deras föräldrar dansade 2-stegsvals eller gammelvals (alltså något man dansade längre tillbaka i tiden), där man tog 1 steg i takten (dvs 2 steg för att dansa ett varv). Denna snabbare åttondelsvalstyp(musikterm) /springvals(dansterm) kallades betecknande nog ibland för "kortstegsvals".

Det finns inga tydliga "paradigm"-skiften dvs förändringar som man kan påvisa gällande valstraditionen. Ingen tidsperiod där någon ny form av valsmelodi eller dans kommit. Övergångarna och nyheterna har skett mjukt och utan tydliga spår i mannaminnet. Det man kan säga bestämt är att springvalsen(dansterm) av åttondelstyp (musikterm) är den äldsta vi har i tradition.

Man kan konstatera är att valsen var och är en omåttligt populär dans, i alla olika former. Wienervals är en sen melodi och danstyp som ofta börjar med tre raka fjärdedelar och sedan övergår till enhalvton + en fjärdedelston per takt i långa svepande rytmer. Dansmässigt utförs Wienervals med ett tresteg framåt och ett bakåt med vändning ett halvt varv på varje tresteg. Wienervalsen blev modedans i Europa med Straussfamiljens musik kring 1800-1830. Dock tog det sin tid innan den spridits till vanligt folk. Nästan 100 år. Bostonvals är likaså en sen danstyp som oftast innehåller turer. Dansmässigt är det långsamma glidande steg med ett halvt varvs vändning per takt. Turerna försvinner, för det är dansens karaktär som blir populär. Stilla vals är en ännu senare modedans.

Svårgreppad

Valsen visade sig vara svår att greppa i ett kort seminarium. De många olika dansvarianterna som Benno hittat i Gästrikland ger ingen tydlig fingervisning om spelsätt eller annan påverkan. Källan till tempo i de äldre valserna är Sv L Lönnberg i Gästrik-Hälsingedelen samt Jernbergs inspelningar är dock intressant. Vanligt spelsätt av åttondelsvalser idag är att man binder 1-2 samt 3-4 åttondelen och sedan stöter 5-6 åttondelarna. Detta spelsätt fungerar bra men stöds inte alltid i uppteckningar där bindbågar satts ut. Dock spelade äldre spelmän i Gästrikland ofta på detta sätt. På vaxrulleupptag från ca 1912 spelar Lönnberg 3 låtar. En är åttondelsvalsen "Blind Palms vals" vilken står i Sv L. Den spelas idag på ett väldigt lika sätt som på Lönnbergs inspelning. Man kan nog med fog säga att dagens spelmän har ganska bra koll på både tempo och spelsätt på olika valser. Fattas bara mer kunskap om dansvariationerna.

Tack för att ni sju kom som gjorde diskussionen möjlig.

Söndag 20 april kl 13.30-17 träffas de som är intresserade på Röjdningen i Gävle och pratar POLSKA.

Välkomna !

Michael Müller

FOLK YOUTH

WORLD MUSIC CAMP

Världsmusikläger i Järvsö 29 feb - 2 mars

Är du

- rockare, folkmusiker, rappare, klassisk musiker, allt funkari!
- ung musiker mellan 16-23 år?
- sugen på roligaste musikupplevelsen?

Vill du

- utveckla dig som musiker?
- träffa andra unga musiker?
- lära dem allt du kan?
- lära dig allt de kan?

Anmäl dig till Lotta Johansson 0707-28 04 11,
lotta.johansson@folkmusikenshus.se

Vill du veta mer, kolla in
www.folkmusikenshus.se

*Samarb: Bilda Gävle Dala, DalFolk -
Folkmusikens hus, Musik Gävleborg*

Musik Gävleborg
Landsinget, Gävleborg

Bilda

DAL FOLK
FOLKMUSIKENS HUS

Foto: Ethno-läger av fotograf Peter Ahlbom/
Rikspolisstyrelsen samt
rockfotografier av Jimi
Maziarz/BoomTown.

Om man är i rätt ålder... varför tveka ? Anmäl dig, prova !

Polenresa

med Sandvikens spelmanslag och Högbo Folkdansgille

Onsdagen den 25 juli samlas 9 spelmän och 15 av Högbos dansare för en länge efterlängtdans och musikfestivalresa till Gdansk, Gdynia, Sopot, Sierakowice, Sukowo, Malbork samt Stuthof, ett koncentrationsläger .Kl. 1800 avgår Färjan från Nynäshamn för en lyxig och välplanerad resa av Högbos rese-kommitté och Kent Brennander som driver affärsutveckling Polen AB

Ca 250 deltagare från 7 länder medverkar, förutom vi som representerar Sverige är det idel östeuropeiska länder som medverkar med sina färgglada dräkter och för oss snabba danser och hetsiga musik.

Kontrasten mot våra exotiskt lugna danser (förutom åttamanengel!) var slående. De danser som gjorde mest intryck av vårt program var en långsam Åtabakspolska dansad av två par och till musik av Stures durspel samt Oxdansen av ett par till Bosses nyckelharpa. Vi hämtades vid färjan i Gdansk och transporterades till ett litet fint nybyggt hotell som låg utanför staden Sierakowice. Vi var de enda gästerna och rummen räckte ej till så vi fick boa ihop oss. Första middagen på hotellet trodde vi att det var bokad för bröllopsgäster då man kikar in i köket och ser en helstekt spädgris. Den var ämnad för oss. Efter det bussades vi till en skola. Alla deltagare skulle träffas och underhålla varandra samt äta polsk korv o dricka öl. Skolgården var ett dansgolv och borden var uppdukade i långa rader fyllda med godsaker av alla de slag.. Festen pågick till sena natten, då vi fortfarande var spelsugna intog vi hotellets bar för fortsatt umgänge. Fredag-lördag var det spelningar i mindre orter med parader o scenuppträdanden och på söndagen var det final i Gdansk då vi alla som deltog i festivalen gick, spelade dansade

genom den gamla staden o till själva festplatsen. Vilken positivism, folket var verkligen glada o uppmuntrande då polskor spelades hände något, folk knuffade på varandra o pekade på oss o tittade uppskattande på dansarna och somliga iakttog oss spelmän med koncentrerad o nöjsam min.

Avslutningsfesten med god mat, öl, musik o eldar tog tvärt slut då ösregnet kom. Fast vi hade hunnit få en inbjudan till Ukraina. Nu återstod ett par dagar i den stora staden Gdansk. då vi anlände pågick Dominikanska marknaden. Stadens gator var kantade av stånd av alla de slag. Kläder, smycken, ryska armegrejor, antikviteter, ja allt fanns. Gemensam middag på en restaurang längs floden, då vi mätta o belåtna gick längs promenadgatan möttes vi av afrikanska rytmer. Två ynglingar står o trummar på djembes, de har ingen publik. Men då kommer Högbo dansare o Sandvikens spelmanslag och börjar dansa till deras rytmer, vi kom som i trans o grabbarna sken upp. Vi var inte precis jämnåriga med dom, men musiken förenar över alla generationer.

Vi var några fåfänga individer som ej ville vara med på utflykt en dag , vi var mer intreserade av besök på skönhetssalong. Vi gick in på en salong och försökte på knackig engelska förklara att vi ville ha klipp, sling, färga ögonbrun, manikyr o pedikyr. En frisörska frågar om vi är svenskar, hon hade jobbat i Sverige och kunde språket. De tog emot oss på en gång och tog verkligen hand om oss i tre timmar, ca 500/person. Själv såg jag ut som Doris Day till Stures förtjusning.

Hemresan kändes lite lång som hemresor gärna vill göra. Vi letade efter en plats att spela på där vi inte skulle störa alltför mycket. Vi hann knappt börja förrän vi förstod att övriga resenärer också tyckte det var lite långtråkigt. Musiken drog till sig både lyssnare o dansare. Ett rumänskt par bjöd upp våra dansare och ville också lära sig våra danser. Båten började få slagsida, alla ville se o höra. Hur svensk o försiktig får man bli. Vi spelade o dansade tills båten var i Nynäshamn. En värdig avslutning på en mycket rolig o givande resa. Jag åker mer än gärna till Gdansk igen.

Helena & Sture

Slagsida vare.

Foto: Johanssons, dom som skrev